

rum: „De heilzame invloed, die van de ambachtsgilden uitging, was lange tijd een zegen voor onze voorouders. En waarlijk niet alleen de ambachtsgilden vonden er uitstekende voordelen in, ook de ambachten zelf dankten hun bloei en luister daaraan zoals menig denkstuk bewijst." En wanneer Paus Pius XI in Quadragesimo Anno de ontwaarding van het maatschappelijk leven in latere eeuwen aan de orde stelt, dan plaatst hij dit alles in het licht, dat het „zover gekomen is, dat het eens zo rijke en door de verschillende groeperingen harmonisch ontwikkelde sociale leven totaal is ontworcht." Hij acht dan ook „het verloren gaan van deze vorm van sociaal regiem een niet gering nadeel voor de Staat, die nu met een bijna oneindig aantal plichten en zorgen overstelpt en overladen is." Dat de Pausen met een zekere weemoed terugdenken aan die glorie van de R.K. kerk, toen zij nog werd erkend als leermeesteres der volken en ook de wereldlijke macht in het Westen haar in feite onderworpen was, laat zich denken, wanneer men constateert hoe latere eeuwen die wereldlijke macht van de Heilige Stoel steeds meer hebben teruggedrongen. Wij zien toch hoe in de Middeleeuwen uit de strijd van enige eeuwen tussen Paus en Keizer, tussen sacerdotium en imperium, de Rooms Katholieke Kerkvorst onbetwist als overwinnaar te voorschijn treedt met zijn universeel episcopaat als Stedehouder van Christus op aarde, als enig hoofd van de ene katholieke kerk die dagen, erkend en geëerbiedigd door allen. Reeds het tot in onze tijd toe tot ons sprekende beeld van stad en dorp die hun ontstaan vonden in de Middeleeuwen, legt van dit alles door ligging en rangschikking er bewijs van af, dat kathedraal en kerk de centrale plaats innamen, waarom heen zich dan als om het alles beheersende, levende middelpunt in een kring de woningen en neringen der burgers zich groepeerden. Zo heerste de kerk in de Middeleeuwen met absolute macht als een universele, hiërarchische geordende macht over het gehele leven van de mensheid die dagen. Het maatschappelijk leven uit die tijd droeg dan ook in alles het kenmerk van een organisch gelede en geleide maatschappij in volgroeiende werkelijkheid. De Middeleeuwen zijn bij uitstek het tijdperk van ordening en streng genormeerde gebondenheid op elk gebied: gebondenheid van allen onder het gezag van de geestelijkheid aan de ene kerk, die de genade uitdeelt, ordening van een de kerk regerende geestelijkheid in een hiërarchische gemeenschap in kerk en klooster, gebondenheid aan de leenman en de leenheer, ordening van de adel in de ridderorden, ordening van het bedrijfsleven in de gilden, gebondenheid ook van de meest afhankelijke, de horige aan de grondeigenaar. Behoefte het te verwonderen, dat met zulk een rijk georganiseerd en tot een vaste eenheid gesmeed levensbeeld voor ogen, Paus Leo XIII bij een terugblik op dit verleden de wens uitsprekt „dat men, maar dan aangepast aan de nieuwe omstandigheden en de eisen van de tijd, weer zal herstellen de oude arbeidscorporaties, die voorgelicht door de Christelijke gedachte en geïnspireerd door de moederlijke bezorgdheid van de Kerk, in de materiële en godsdienstige behoeften van de arbeiders voorzagen, de arbeid vergemakkelijkten, zorg droegen voor hun spaarcenten en hun rechten verdedigden." (geciteerd door Fr. Fl. van Oirschot, in „Beknopte Geschiedenis der Sociale Kwestie", uitgave J. J. Romen & Zoon, Roermond 1950, blz. 360).

Dat tot in alles geldende en allen omvattende maatschappelijke stelsel der Middeleeuwen nu ontving zijn leerstelling vormgeving van Thomas van Aquino, door Fr. Floridus van Oirschot in zijn genoemd boek op blz. 321 geëerd als „de grootste Leraar — na Christus en Paulus — aller tijden."

In een periode, dat de R.K. Kerk zich bedreigd zag door een overwoekering van de filosofie van de wijsgeren der Oudheid als Aristoteles en Plato bracht Thomas van Aquino de synthese tussen beiden tot stand, tussen religie en rede. In navolging van Aristoteles leert deze leraar der R.K. kerk, die tevens haar princeps scholasticorum is, haar vorst der scholastische wijsbegeerte, dat de mens van nature een sociaal wezen is: „Homo naturaliter est animal sociale." Het „bonum commune", het algemeen welzijn, ziedaar een andere gedachte van Thomas van Aquino, „is groter en eerbiedwaardiger dan een welzijn van één persoon." Een andere op de gemeenschap betrekking hebbende stelling van hem is: „Elk mens behoort met al wat hij is en wat hij heeft, aan de gemeenschap: zoals elk deel met al wat het is, aan het geheel toebehoort." De vorm, waarin de gemeenschap tot ons komt is die der orde. Alleen door deze orde kunnen zaken, die een eigen bestaan leiden tot een hogere eenheid worden samengevat. Deze hogere eenheid is dan verder een morele orde-eenheid, welke door Thomas wordt gedefinieerd als „een ordening van het gemeenschapsleven, door de rede vastgesteld, overeenkomstig de eisen van het gemeenschappelijk doel." (Vgl. P. Dr Mr Angelinus, O.F.M. Cap. Wijsgerige Gemeenschapsleer, blz. 81). Alle mensen, die deel uitmaken van één gemeenschap, worden beschouwd als één lichaam, en heel de gemeenschap als één mens, verklaart Thomas (a.v. blz. 72).

Daarbij valt dit op, dat de buitenkerkelijke gemeenschappen beoordeeld en ingedacht worden naar hetzelfde hiërarchische systeem, dat aan de Kerk ten

grondslag is gelegd. Thomas gaat daarbij uit van de invloed van de eeuwige wet in het redelijk schepsel; het deel hebben aan deze eeuwige wet door het redelijk schepsel, dat is de lex naturalis, de natuurwet. Kan de mens de inhoud van deze wet kennen en deze wet vervullen? Daarop antwoordt Thomas bevestigend, de beginselen van hetgeen zedelijk goed is, zijn ons ingeplant, onze rede bezit het vermogen die beginselen te begrijpen, door zijn vrije wil is de mens in staat zijn wil op het goede te richten en het dan te volbrengen. Voor zijn eeuwig heil kan de mens het evenwel niet stellen buiten de bovennatuurlijke, goddelijke genade, die hem door de Kerk in haar gemeenschap wordt uitgedeeld. Van tegenstrijdigheid tussen die in de natuur belichaamde wet, die de redelijke mens kan kennen, waarbij dus alle nadruk valt op de ratio, de rede, en de bovennatuurlijke waarheid der bijzondere Godsopenbaring is er niet, omdat beiden hun oorsprong vinden in God. Het is duidelijk, dat hier de opvatting van Rome over natuur en genade zich doet gelden. Rome stelt natuur en genade naast elkaar, ook al wil zij wel het natuurlijke leven plaatsen onder de macht van de Kerk. In Quadragesimo Anno herinnert de Paus er namelijk aan, dat „ook de sociale orde en zelfs de economische orde aan ons Oppergezag onderworpen zijn." De band die natuur en genade verbindt is dus die der kerkelijke hiërarchie. Men ziet hier het groot verschil met de Reformatie, die ons weer heenwees naar deze waarheid van Gods Openbaring in de H. Schrift, dat de mens algeheel verdorven is, derhalve ook verduisterd in zijn verstand, zodat hij om God weer te kunnen gaan verstaan in de natuur, eerst door Gods Geest verlicht moet worden. De bijzondere Openbaring is dus óók nodig voor de kennis van God in de natuur (vgl. Dr H. Bavink, Geref. Dogmatiek, dl 1, blz. 275).

Deze rationale waardering van de natuur en haar kennis — zodat, op grond van het feit dat onze redelijke natuur, gelijk Rome leert, door God geschapen is, handelen volgens die redelijke natuur van de mens tevens betekend handelen volgens de wil van God, — heeft ook zijn invloed op de beschouwing en waardering van de maatschappijvorming en van de gemeenschappen in haar. Een onvermijdelijk dualisme tussen natuur en genade treedt hier op. Dit verklaart ook de a priori geen principiële afgrenzing stellende houding van de Aartsbisschop en Bisschoppen in Nederland in hun gezamenlijke vastenbrief van 1946, waarin zij alleen handhaven hun vroegere bepalingen omtrent het lidmaatschap van socialistische verenigingen met de toevoeging „totdat uit de feiten blijkt, dat haar streven niet meer in strijd is met de christelijke beginselen of de christelijke geest." Zij voegden daar toen aan toe, dat zij te zijner tijd een nadere verklaring zouden geven, welke verklaring nog altijd op zich laat wachten. Blijkbaar hebben intussen vele Rooms Katholieken, geleid door de in deze bisschoppelijke verklaring voorkomende erkenning, dat de bisschoppen hun „ogen geenszins sluiten voor de ontwikkeling, die zich thans in socialistische verenigingen aftekent", het bij deze erkende ontwikkelend geen zonde geacht de aanbevolen deugd van voorzichtigheid wat ruimhartiger toe te passen en maar vast lid van de P.v.d.A. te worden of hun stem op haar lijsten uit te brengen. Het valt af te wachten of Rome in deze de vastheid van lijn zal hervinden, die eens sprak uit de woorden van Paus Pius XI in zijn encycliciek „Quadragesimo Anno": „Al houdt het socialisme, evenals alle dwalingen, enig element van waarheid in, het is nochtans gebouwd op een maatschappijleer, die uitsluitend eigen is aan 't socialisme, maar in strijd is met het ware Christendom, Religieus socialisme, christelijk socialisme, is innerlijke tegenspraak, niemand kan tegelijk een goed katholiek zijn en tevens een waar socialist" (Quadragesimo Anno, III § 120). P. GROEN.

RECTIFICATIE. Lees in het vorig artikel, blz. 363, te kolom ongeveer in het midden, 466 regel van onderen „vooruitstrevend" in plaats van „conservatief"; 2e regel van onderen in de Duitse tekst „wollen" in plaats van „willen".

ZENDING EN EVANGELISATIE

Varia oecumenica

Op de synode der gebonden kerken komt de oecumenische kwestie weer eens op het tapijt. Er moet gerapporteerd worden over het antwoord-schrijven van de Oecumenische Raad in Nederland. Voorts komt een rapport aan de orde, dat de aansluiting al of niet aan de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.) behandelt. Een gedeelte der deputaten is vóór, een ander gedeelte tegen aansluiting bij de I.C.C.C.

Nu is het met de verhouding van de gebonden kerken tot de oecumenische organen een merkwaardig ding.

Officieel wijzen bewuste kerken de Wereldraad af. Maar binnen haar muren is een actie, die al driester zich horen laat, tot aansluiting.

Bovendien is het een feit, dat wel samengewerkt wordt met de Internationale Zendingraad en

met de javaanse kerken (die op haar beurt weer samenwerken met de javaanse en indonesische Oecumenische Raad en de Wereldraad van Kerken). Al te veel wordt — ook onder ons — dit punt vergeten. Willen we de gebonden (ook „oecumenisch" gebonden) kerken tot bekering oproepen, dan is een goede situatie-tekening eis. Op het zendingfront hebben de kerken, die aansluiting bij de Wereldraad zeggen af te wijzen, reeds volledig ge-capituleerd¹⁾.

Op de synode van 1946 (waar ook dr Dijk, dr Aalders, dr Praamsma aanwezig waren) kwam de aansluiting bij de Internationale Zendingraad tot stand, zonder dat er veel protest klonk. Later hebben enkelen (dr Dijk, dr Schelhaas) even hun stem laten horen. Doch een grote actie tegen de band aan de I.Z.R. is er niet gekomen. Velen, die beter konden weten, hebben zich maar geschikt onder het bewind van dr Bavink en dr Verkuyl, getrouw aan de leus: wat 't oog niet ziet, wat 't hart niet deert. Hier in Holland was men toch nog wel anti-Wereldraad? In Indonesië — nu ja, daar was men altijd anders; en het was zo ver.....

Na 1946 hebben wel sommigen in de gebonden kerken zich geroepen gevoeld hun stem tegen aansluiting bij de Wereldraad en vóór aansluiting bij de I.C.C.C. te verheffen, zonder dat zij nu daaruit direct de conclusie trokken: dan moeten we breken met de I.Z.R. Krachtens de Statuten van de I.C.C.C. zou deze de syn. kerken ook niet kunnen aanvaarden, zolang deze zo oecumenisch samenwerken, als vandaag geschiedt. Juist de kerk, die de stoot gaf tot vorming van de I.C.C.C., is ontstaan tengevolge van een breuk op zendingsterrein met oecumenische machten. Merkwaardigerwijs heeft deze I.C.C.C., die niets van de I.Z.R. moet hebben, sinds 1948 velen in de gebonden kerken aangetrokken. Het wonderlijke feit doet zich voor, dat dr Praamsma zelfs Zuid-Afrika bereist om te wijzen op de gevaren van oecumenische samenwerking met de Wereldraad, enz., terwijl hij zelf zich in een kerk bevindt, die oorzaak is, dat in Indonesia het oecumenische schip zee kon kiezen!

In elk geval: op de komende synode komen de oecumenische zaken weer ter sprake. Stemmen vóór en tegen de I.C.C.C. worden gehoord. Het zijn nu echter de tegenstanders van de I.C.C.C. (dr Bavink e.a.) die de kat de bel maar eens aanbinden en wijzen op het nuchtere feit, dat ALS er aansluiting volgt bij de I.C.C.C. de banden met de I.Z.R., de raden in Indonesië, etc. verbroken moeten worden. Ja, zeggen zij, als de synode bij de I.C.C.C. aansluit en dus breekt met al die oecumenische raden, dan kunnen wij in Indonesië onze biezen wel pakken, want de kerken daar slikken zo iets niet. We kunnen dan wel ergens anders zending gaan drijven, onze rollen zijn dan uitgespeeld. We kunnen daar alleen arbeiden als we in oecumenisch verband samenwerken.

We achten dit duidelijke taal. Dit is nu eens geen struisvogelpolitiek. De synode wordt thans voor de keus gesteld: Op de zelfde voet doorgaan met oecumenische samenwerking, of niet?

Gerekend naar wat in de afgelopen jaren gebeurd is, is de mogelijkheid groot, dat men weer eens achter de feiten gaat aanhollen. Dan komen de redenties: oeh, we moeten ons gezicht toch niet verliezen, door ons uit Indonesië terug te trekken; stel je voor, al dat mooie werk van jaren kunnen we toch niet verlaten om een oecumenische kwestie; Java is wel een buiging in de richting van de wereldkerk waard; en dan, die javanen hebben zo hun eigen moeilijkheden, dat oosters christendom beziet alles gans anders, beseft de portée van oecumenische samenwerking niet, temeer daar er daar geen vrijzinnigen heten te zijn; ze hebben elkaar daar zo nodig met 1½ miljoen protestanten; enz. De mogelijkheid is groot, dat men op grond van dergelijke redeneringen op de oude voet doorgaat.

Indien dit betreurenswaardige feit zich voordoet, zal opnieuw blijken, dat de gebonden kerken in de oecumenische greep gevangen zitten.

En wat doen dr Praamsma, dr Dijk, e.a. dan?

Men kan maar niet blijven beweren, dat men de Wereldraad afwijst, als men tegelijk met bevriende organisaties samenwerkt en Wereldraad-propagandisten rustig hun gang laat gaan, tot in Gereformeerde Weekbladen en Strijdende Kerken toe.

Het is dan tevens onbegrijpelijk, wat dr Praamsma en de heer Warnaar toch in de I.C.C.C. zoeken. Genoemde organisatie — over het voor of tegen hiervan spreken we hier niet — is fél gekant tegen de Int. Zendingraad. Lees maar eens wat Mc Intire in de „Christian Beacon" erover schrijft. Hoe kan de I.C.C.C. nu de heer Warnaar (die als lid der syn. kerken de Int. Zendingraad steunt!) als secretaris gebruiken en dr Praamsma (idem) als apostel uitzenden naar Zuid-Afrika (terwijl de pro-Wereldraad-

¹⁾ Voor nadere gegevens verwijzen we naar wat we schreven in: Antithese of Synthese? Van syn. zijde is tegenover aangevoerd feitenmateriaal tot op heden, ook door „Waarheid en Eenheid" niet, met geen enkel woord gereageerd.

gezinde kerken Zuid-Afrika tegen nederlands andere, ju

Want dá een pijn de nomen. Ene Maar dat kelijkheid het soepelen vele k Thijs Boo De Heid.

In het W(arnaar) moede we een klaar klinkt ach de gehele ieder men

De heer om onze ke achter-gesl men over a inzake ver met de syn voor de ze tekenis he oók een ge van zijn k Ja, als hij hem (en al varen zien. n o d e n r a a d e w o o r d byterianen atie zich o te doen? Z derland en Ons, vri nog nodig. Het gaat e ja is. Men compromis

*) Getrou

Boekt

Zoals be geweest o der Russis gen verslag „De Waark dat zijn as teruggekeo gedacht de waardering prachtig ge Ds Hugo zette (nie is van men in praktijk bekend is, verrijkend, zijn.

De predi Ds H. Ret lega te wo lijke, rustig vooroordee beveel ik

Eén opna te ver drijv „Het is hebben, als Colijnsplan. in verblijd naar de He diging van Dit gaat

Want ik aanzien van 't Christenc kan verko lijkheid de een Christ zich schaan berder in san de me En moet n die begerig horen, ster